

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ▪ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ▪ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΤΟΥΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΟΝΟΜΑ: _____
ΗΜ/ΝΙΑ: _____ 4 / 1 / 2025 ΤΜΗΜΑ: _____

Βαθμός %
☺

Α' Ομάδα

A1

γ – β – α – δ – ε

A2

α) Το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827, με το οποίο καλούνταν όλοι οι ορθόδοξοι «όσων αι πόλεις κατεστράφησαν, να προσέλθουν εις την Βουλήν να ζητήσουν τόπον και να εγείρουν νέας πόλεις», έδειχνε την τάση να επικρατήσει μία ευρύτερη αντίληψη για το προσφυγικό. Ωστόσο, οι επαναστατικές κυβερνήσεις δεν προχώρησαν στην υλοποίηση των αποφάσεών τους και δεν οργάνωσαν συνοικισμούς προσφύγων.

β) Με το αγγλικό κόμμα συμπαράταχθηκαν πρόκριτοι, στρατιωτικοί, λόγιοι και έμποροι που είχαν σπουδάσει ή διαμείνει στη Δυτική Ευρώπη, με κύριο χαρακτηριστικό τους τις εθνικιστικές και δημοκρατικές ιδέες. Αισθάνονταν την ανάγκη ενός κράτους δικαίου, το οποίο θα τους εξασφάλιζε την περιουσία και τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες.

γ) Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.

B1

α. [Η δυναμική παρουσία των κομμάτων στην πολιτική ζωή της χώρας αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι οι τρεις ηγέτες τους διηύθυναν τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης κατά το 1843-1844. Οι ηγέτες αυτοί κατόρθωσαν να αποφύγουν τις ακραίες θέσεις, να επιβληθούν στις ριζοσπαστικές ομάδες των κομμάτων τους και να πάρουν από κοινού αποφάσεις για τις συνταγματικές ρυθμίσεις.] Οι κομματικές παρατάξεις συμφώνησαν στην ανάγκη να κατοχυρωθούν συνταγματικά ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα: η ισότητα απέναντι στο νόμο, η απαγόρευση της δουλείας, το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου, η ελευθερία γνώμης και τύπου, η προστασία της ιδιοκτησίας, η δωρεάν εκπαίδευση. Όλοι οι αντιπρόσωποι συνειδητοποίησαν ότι υπήρχαν αξίες και δικαιώματα που έπρεπε να προστατευτούν από την αυθαιρεσία της κρατικής εξουσίας. [Μια αδυναμία ήταν το ότι δεν κατοχυρώθηκε συνταγματικά το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταίριζεσθαι, πράγμα που μπορούσε να φέρει εμπόδια στη συγκρότηση κομματικών μηχανισμών.]

β. Η κύρια κρίση ξέσπασε τον Ιανουάριο του 1844 με την έναρξη της συζήτησης για το δημόσιο δίκαιο των Ελλήνων και ειδικά για το άρθρο που καθόριζε τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη. Αφορμή ήταν πρόταση που υποβλήθηκε στην Εθνοσυνέλευση και η οποία ζητούσε την απομάκρυνση από δημόσιες θέσεις όλων αυτών που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα μετά την Επανάσταση, περιορίζοντας τις θέσεις απασχόλησης για τους αγωνιστές και τις οικογένειές τους. Στη συζήτηση που ακολούθησε, άλλοι πληρεξούσιοι απαίτησαν συνταγματική απαγόρευση της

κατάληψης δημόσιων θέσεων από τους ετερόχθονες (συνεπώς και την απόλυση όσων ήδη κατείχαν δημόσιες θέσεις), ενώ άλλοι εναντιώθηκαν με οργή σε κάθε συνταγματική ρύθμιση που θα καθιέρωνε διακρίσεις μεταξύ Ελλήνων.

B2

α. Όσον αφορά τη δομή του βενιζελικού κόμματος, αυτό ήταν σε μεγάλο βαθμό προσωποπαγές. Ο Βενιζέλος, με ισχυρή θέση στο Κοινοβούλιο και μεγάλο κύρος, είχε τα πάντα υπό τον έλεγχο του, όπως και ο Τρικούπης. Οι σύνδεσμοι Φιλελευθέρων που είχαν ιδρυθεί δεν έπαιζαν κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής του κόμματος και δεν διέφεραν σημαντικά από τις τοπικές ομάδες φίλων που σχημάτιζαν τα παραδοσιακά κόμματα.

β. Και κατά την περίοδο αυτή, βασικός προγραμματικός στόχος των Φιλελευθέρων ήταν, όπως και κατά το παρελθόν, ο εκσυγχρονισμός της χώρας, σύμφωνα με ευρωπαϊκά πρότυπα. Στηρίγματα των Φιλελευθέρων ήταν οι αστοί επιχειρηματίες, (οι οποίοι αναζητούσαν συνθήκες σταθερότητας, σύγχρονους και αποτελεσματικούς θεσμούς), οι πρόσφυγες και οι αγρότες στους οποίους είχε παραχωρηθεί γη.

γ. *[Οι μεταγενέστερες εξελίξεις έδειξαν ότι οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 διαψεύστηκαν. Βέβαια, για ένα μεγάλο διάστημα δεν σημειώθηκαν τριβές μεταξύ των δύο κρατών και δεν αμφισβητήθηκαν τα μεταξύ τους σύνορα. Αυτό ήταν και η βασική επιδίωξη του Έλληνα πρωθυπουργού.]* Ο συμπηφισμός όμως των ανταλλάξιμων, ελληνικών και μουσουλμανικών περιουσιών, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων ανάμεσα στους πρόσφυγες. Με τη συμφωνία αυτή η κατά πολύ μεγαλύτερη περιουσία των ανταλλάξιμων Ελλήνων ορθοδόξων της Τουρκίας εξισώθηκε με την αντίστοιχη περιουσία των μουσουλμάνων της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παρακράτηση του 25% της προκαταβολής της αποζημίωσης από την Εθνική Τράπεζα και της άρνησης διακανονισμού των προσφυγικών χρεών, απομάκρυνε τμήμα του προσφυγικού κόσμου από την εκλογική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων και συνέβαλε στην ήττα του στις εκλογές του 1932 και του 1933.

Β' Ομάδα

Γ.1.

Η Μικρασιατική καταστροφή επηρέασε σημαντικά την πορεία του ελληνικού έθνους στη σύγχρονη εποχή. Ορισμένοι την παραλλήλισαν με την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453, ενώ άλλοι θεώρησαν το 1922 ως αφετηρία της νέας Ελλάδας. Το προσφυγικό ζήτημα, ως συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής, αποτέλεσε για την Ελλάδα ένα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό ζήτημα μεγάλης σπουδαιότητας, με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού έθνους.

Η άφιξη των προσφύγων αναζωογόνησε και τη βιομηχανία με νέο, ειδικευμένο και φθινό εργατικό δυναμικό, με τη διεύρυνση της καταναλωτικής αγοράς και με τη δράση ανθρώπων με επιχειρηματικές ικανότητες. Στη δεκαετία 1922-1932, διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων. Η πρόοδος όμως δεν ήταν σημαντική, εξαιτίας κυρίως της διατήρησης των παραδοσιακών δομών λειτουργίας τους. Η συμμετοχή των προσφύγων (ως κεφαλαιούχων και ως εργατών) ήταν μεγαλύτερη στην κλωστοϋφαντουργία, την ταπητουργία -κλάδος στην ουσία ανύπαρκτος πριν την άφιξη των προσφύγων-, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον δοθέντα πίνακα στον οποίο παρουσιάζεται η εξέλιξη των οργανωμένων εργαστηρίων ταπητουργίας από το 1922 έως το 1928. Ειδικότερα, παρατηρείται η σημαντική αύξηση του αριθμού των εργαστηρίων, των αργαλειών και των εργατριών σε διάστημα έξι ετών από την μικρασιατική καταστροφή και μετά. Αναλυτικότερα, με βάση τα δεδομένα του πίνακα εντοπίζεται η σταδιακή άνοδος του αριθμού των εργαστηρίων από επτά το 1922

σε 22 το 1923, 41 το 1925 και τελικά σε 63 το 1928. Ανάλογη ανοδική πορεία παρατηρείται και στον αριθμό των αργαλειών και των εργατριών, καθώς οι μεν πρώτοι από 150 το 1922 αυξάνονται σε 4.300 το 1928, ενώ ο αριθμός των εργατριών εκτοξεύεται από 400 το έτος της μικρασιατικής καταστροφής σε 12.500 το 1928. Επίσης, σημαντική ήταν η συμβολή των προσφύγων στη μεταξουργία, την αλευροβιομηχανία και την παραγωγή οικοδομικών υλικών. Σύμφωνα μάλιστα και με τα δεδομένα του Κεϊμένου, το 1929 καταγράφηκαν στην Ελλάδα 135 εργαστήρια ταπητουργίας που ιδρύθηκαν μετά το 1922. Πολύ γρήγορα επίσης αναπτύχθηκε και ο τομέας της μεταξουργίας αφού την περίοδο 1922-1926 η παραγωγή ακατέργαστου μεταξιού τριπλασιάστηκε ενώ άνοδος 31% σημειώθηκε και στην παραγωγή μεταξωτού υφάσματος παράλληλα με την ανάπτυξη της εξαγωγής μεταξωτών. Αρκετοί ήταν οι πρόσφυγες που αναδείχθηκαν ως επιχειρηματίες, βιομήχανοι ή μεγαλέμποροι. Οι Έλληνες που προέρχονταν από τα αστικά κέντρα της Μικράς Ασίας και την Κωνσταντινούπολη υπερείχαν σε σύγκριση με τους αυτόχθονες σε επιχειρηματικό πνεύμα, εκπαίδευση, κατάρτιση και προοδευτικές αντιλήψεις. Ο κοσμοπολίτικος χαρακτήρας της ζωής τους, η γνώση ξένων γλωσσών, οι επαφές που είχαν αναπτύξει με την Ευρώπη και η πείρα που διέθεταν τους βοήθησαν, όταν εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, να οργανώσουν δικές τους επιχειρήσεις ή να στελεχώσουν επιχειρήσεις άλλων, προσφύγων ή γηγενών.

Η άφιξη των προσφύγων επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό. Πράγματι, με βάση το Κείμενο, το 1928, 11.000 γυναίκες από τη Μικρά Ασία, εξειδικευμένες στον κλάδο της ταπητουργίας, έφτιαξαν χαλιά 200.000-250.000 τ.μ. Το 1930 οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειονότητα των εργατών στην κλωστοϋφαντουργία, την καπνοβιομηχανία και τη βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων.

Οι πρόσφυγες, οι οποίοι τελικά συνέβαλαν καθοριστικά στη συνολική πρόοδο της χώρας, είχαν ζήσει σε τόπους με πολιτιστική παράδοση πολλών αιώνων, την οποία μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα. Η μουσική που έφεραν μαζί τους επηρέασε τον τρόπο έκφρασης των λαϊκών στρωμάτων και αναδείχθηκε σε λαϊκή μουσική της πόλης (ρεμπέτικα). Πρόσφυγες οργανοπαίχτες και τραγουδιστές κυριάρχησαν στη λαϊκή μουσική σκηνή μέχρι το 1940. Οι πρόσφυγες έκαναν αισθητή την παρουσία τους και στον πνευματικό χώρο. Οι λογοτέχνες Γ. Σεφέρης, Η. Βενέζης, Κ. Πολίτης, Γ. Θεοτοκάς, Σ. Δούκας, ο ζωγράφος και συγγραφέας Φ. Κόντογλου και ο μουσικός Μ. Καλομοίρης είναι μερικοί από τους πολλούς Μικρασιάτες που διέπρεψαν στα γράμματα και τις τέχνες, πλούτισαν τη νέα ελληνική γλώσσα και συνέβαλαν στην εξέλιξή της. Γενικότερα, σημαντική υπήρξε η προσφορά των προσφύγων στη διαμόρφωση της σημερινής ελληνικής ταυτότητας αφού όπως επισημαίνει και ο Γεώργιος Γιαννακόπουλος: «Δεν εντάχθηκαν στο ελληνικό έθνος μόνο οικονομικά και πολιτιστικά, αλλά ταυτόχρονα βοήθησαν στη δημιουργία του σύγχρονου ελληνισμού».

Δ.1.

Κατά την περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από τον Χαρίλαο Τρικούπη, το όραμα για ένα σύγχρονο κράτος, το οποίο θα ήταν οικονομικά ανεπτυγμένο και ισχυρό στη διεθνή σκηνή, δεν πραγματοποιήθηκε. Παρά τη φορολογική επιβάρυνση των πολιτών, το κράτος οδηγήθηκε σε πτώχευση.

Η παραπάνω πραγματικότητα, σε συνδυασμό με τις μεταβολές που υπέστη η ελληνική οικονομία κατά την ίδια περίοδο επηρέασαν τις σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, συνέβαλαν στην εμφάνιση νέων και τελικά οδήγησαν σε κοινωνικές διαφοροποιήσεις, σύμφωνα με την πρώτη δευτερογενή πηγή. Έτσι, η αντίθεση ανάμεσα στα πρωτοεμφανιζόμενα στοιχεία του διαρκώς διογκούμενου αστικού πληθυσμού, των μικρομεσαίων αγροτών και των εργατών αφενός και των παλιών καστών που είχαν την στήριξη του βασιλιά αφετέρου, γινόταν όλο και πιο σαφής.

Ειδικότερα, αστοί, που συνειδητοποιούσαν τον προοδευτικό ιστορικά πολιτικό τους ρόλο, σύμφωνα με τον Πετρίδη και διανοούμενοι απογοητεύονταν όλο και περισσότερο από τη γενικότερη κατάσταση

και την αναποτελεσματικότητα του κράτους, το οποίο χαρακτηριζόταν από μια βραδυκίνητη γραφειοκρατία. Δεν έβλεπαν την επιθυμητή οικονομική ανάπτυξη, ενώ διαπίστωναν ότι μεγάλωνε η απόσταση από τα ευρωπαϊκά κράτη. Παράλληλα, σύμφωνα με την δεύτερη δευτερογενή πηγή, ο αναβρασμός που επικρατούσε στην ύπαιθρο, η κινητοποίηση μικροαστικών σωματείων, οι δυσκολίες λόγω της αστικής μετανάστευσης, όπως η ανεργία και η ακρίβεια, οι αντιδράσεις των φοιτητών, ως φυσικό επακόλουθο της επαναστατικότητας που χαρακτήριζε το πανεπιστήμιο με την υποβολή δήλωσης στο παλάτι μία εβδομάδα πριν το κίνημα στο Γουδή για την πάταξη της ανικανότητας και της διαφθοράς των πολιτικών και η αρθρογραφία του τύπου με προεξάρχουσες τις εφημερίδες ο “Χρόνος” και η “Ακρόπολη” που δημοσίευαν πύρινα άρθρα με λαϊκιστική και αντι-αστική ρητορική (π.χ. επιβολή φόρου εισοδήματος και μείωση δασμών) και καλούσαν σε μία “ειρηνική επανάσταση” ενθάρρυναν και τροφοδοτούσαν τις επαναστατικές τάσεις των μικροαστικών τάξεων. Ανάλογη δυσaréσκεια και αναταραχή επικρατούσε, κατά την ίδια περίοδο (δεκαετία 1890) και σε μεγάλο μέρος των μικροκαλλιεργητών, λόγω των φόρων, του σταφιδικού προβλήματος και των διαχρονικών προβλημάτων που αντιμετώπιζαν. Έτσι, γύρω στα 1900, οργανώθηκαν αναρχο-σοσιαλιστικές ομάδες με απήχηση στον αγροτικό πληθυσμό της Πελοποννήσου και εκδηλώθηκαν ένοπλες διαδηλώσεις από τους σταφιδοπαραγωγούς, η πλειοψηφία των οποίων διαλύθηκε βίαια από τον στρατό και την αστυνομία. Οι αξιωματικοί του στρατού ήταν επίσης δυσareστημένοι, καθώς εκτιμούσαν ότι λόγω οικονομικής αδυναμίας ο στρατός θα ήταν αναποτελεσματικός σε περίπτωση πολέμου. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με τις συνεχείς οικονομικές χρεοκοπίες, τον παλαιοκομματισμό και την αποτυχία στα εθνικά θέματα, σύμφωνα με την πρώτη πηγή, οδήγησαν σε κρίση της εμπιστοσύνης προς τα κόμματα συλλήβδην, οι άνθρωποι πίστευαν ότι οι θεσμοί και τα κόμματα δεν ήταν ικανά να υλοποιήσουν τις επιθυμίες τους. Στο διάστημα από την πτώχευση του 1893 έως τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 τα δύο μεγάλα κόμματα προσπάθησαν να υλοποιήσουν το πολιτικό τους πρόγραμμα, χωρίς όμως επιτυχία, γεγονός που δημιούργησε την εντύπωση ενός γενικού αδιεξόδου. Ούτε το δηλιγιαννικό κόμμα μπόρεσε, ελλείψει χρημάτων, να τηρήσει την υπόσχεσή του για λιγότερους φόρους, ούτε το τρικουπικό να συνεχίσει το εκσυγχρονιστικό του πρόγραμμα.

Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897, που τελείωσε με ολοκληρωτική ήττα της Ελλάδας, επέτεινε το πολιτικό αδιέξοδο. Η δυσπιστία προς τα κόμματα κορυφώθηκε και έδωσε στον Γεώργιο την ευκαιρία να επιβληθεί στο Κοινοβούλιο και να ασκεί προσωπική πολιτική. Όσες μεταρρυθμίσεις έγιναν μέχρι το 1909, κατά κύριο λόγο από κυβερνήσεις του τρικουπικού κόμματος υπό την ηγεσία του Γεωργίου Θεοτόκη, ήταν διοικητικού χαρακτήρα (π.χ. αποκέντρωση).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, με τη σταδιακή αποδυνάμωση της πολιτικής ολιγαρχίας της εποχής, διαμορφώθηκαν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την προώθηση μεταρρυθμίσεων και την εξασθένιση του ισχυρού ρόλου που διαδραμάτιζε το στέμμα στην πολιτική ζωή, με αποκορύφωμα την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδή το 1909, που σηματοδότησε τη μετάβαση στη κυριαρχία των μεσαίων τάξεων.

1. ☒ Ζωγράφου: Ι. Χρυσίππου 1, ☎ 210 7488030 & ΙΙ. Ξηρογιάννη 10, ☎ 210 7488180
 2. ☒ Χολαργός: Φανερωμένης 13, ☎ 210 6536551
 3. ☒ Αγία Παρασκευή: Ευεργέτου Γιαβάση 9, πλατεία Αγ. Παρασκευής, ☎ 210 6000031
-